

De Luxemburgse wijn was geen grand cru

Bedenkingen bij de Europese Top voor werkgelegenheid

• Anne Van Lancker

De verkiezingsoverwinning van Labour in het Verenigd Koninkrijk, maar vooral de onverwachte zege van Jospin in Frankrijk, hadden hoge verwachtingen doen ontstaan. De kansen op een sociaal Europa, dat een vuist maakt voor werkgelegenheid, waren groter dan ooit. De Intergouvernementele Conferentie van Amsterdam moest die ambities in het Verdrag verankeren. En de Europese Top voor werkgelegenheid van Luxemburg moest bewijzen dat de mooie verklaringen over de strijd tegen de werkloosheid die de Europese Unie nu al jaren aflevert bij elke top, eindelijk ook in concrete engagementen vertaald worden.

De Top van Amsterdam werd geen onverdeeld succes, dat is ondertussen voor iedereen wel duidelijk. Nochtans werd er nooit zo sterk internationaal gemobiliseerd. Uit de acties van de werknemers van Renault, de grote Europese vakbondsactie van 28 mei, de mars van duizenden werklozen en daklozen naar Amsterdam om er op 14 juni samen te betogen tijdens de Intergouvernementele Conferentie, blijkt duidelijk dat de civiele maatschappij in Europa in beweging is gekomen voor een drastische koersverandering in de Europese Unie. Tegen sociale uitsluiting en werkloosheid. Voor volledige werkgelegenheid en een stevig sociaal beleid op Europees vlak. Dit bewijst dat nieuwe internationale bewegingen het debat over de toekomst van de Europese Unie niet langer willen overlaten aan staatshoofden en regeringsleiders of aan diplomaten.

Voor de Werkgelegenheidstop in Luxemburg hadden de Europese vakbonden en de Europese Marsen voor Werk opnieuw gemobiliseerd. Maar ondanks grondige voorbereiding en intensief onderhandelen, ondanks de druk vanwege het Europese Parlement en de 30.000 betogers, heeft de Top wel een bescheiden Luxemburgs wijntje, maar beslist geen grand cru opgeleverd.

Volledige werkgelegenheid

Om het debat over de toekomst van de Europese Unie te democratiseren en internationale samenwerking tussen politici, vakbonden, sociale organisaties, universitaire en kerkelijke middens tot stand te brengen, hadden Europarlementsleden uit de progressieve politieke partijen in de zomer van 1996 een Europese Oproep voor Volledige

Werkgelegenheid gelanceerd.

Tijdens een eerste Europese Conferentie voor Volledige Werkgelegenheid op 22 en 23 mei discussieerden meer dan 700 activisten uit vakbonden en diverse sociale bewegingen met academici, militanten en politici van progressieve partijen die deze Oproep ondertekend hadden over de sociale toestand in diverse EU-landen.

De Europese Conferentie wilde een duidelijke boodschap doen toekomen aan de regeringsleiders op de Top van Amsterdam. Voor de deelnemers bestaat er wel degelijk een alternatief voor de heersende trend in de richting van een "zandlopersamenleving", waarin steeds meer mensen afglijden naar werkloosheid, onzekerheid en sociale uitsluiting.

Maar dat alternatief kan alleen worden bereikt door een nieuw sociaal contract voor de Europese Unie en niet door de vernietiging van het Europese sociale model.

De "Verklaring van Brussel" eist dan ook dat de prioriteiten van de Europese Unie drastisch bijgesteld zouden worden. De Verklaring vraagt dat afgestapt zou worden van gangbare neo-liberale modellen die concurrentie als enige beginsel voor de Europese interne markt erkennen, waardoor het sociaal, fiscaal en werkgelegenheidsbeleid de inzet worden van concurrentie tussen de lidstaten.

Besparingen in de sociale zekerheid en de overheidsuitgaven, gedwongen tewerkstelling, lage-loonpolitiek, flexibiliteit, werktijdverlenging en deregulering worden uitdrukkelijk afgewezen als sociaal onaanvaardbaar én inefficiënt. Een nieuw sociaal model voor volledige werkgelegenheid voor alle mannen en vrouwen moet gebaseerd zijn op rechtvaardige herverdeling van betaald en onbetaald werk, op duurzame investeringen en ecologische omschakelingsprogramma's gefinancierd door uitgebreide Europese fondsen, op ontwikkeling van de sociale economie en een vernieuwde publieke sector. De deelnemers aan de Europese Conferentie voor Volledige Werkgelegenheid willen niet voor een valse keuze gesteld worden waarbij werkgelegenheidscreatie slechts kan mits afbouw van sociale bescherming en lagere lonen (het Amerikaanse model). Ze zijn er integendeel van

overtuigd dat volledige werkgelegenheid gepaard moet gaan met een beleid van inkomensherverdeling en goede sociale bescherming.

Om een gecoördineerd gemeenschappelijk Europees werkgelegenheidsbeleid te kunnen voeren moet ook het macro-economische beleid van de Europese Unie bijgestuurd worden. Het economische beleid mag niet ondergeschikt worden aan de convergentiecriteria van Maastricht en aan het stabiliteitspact, maar moet herzien worden om prioriteit te geven aan werk en duurzame ontwikkeling.

Naar het Verdrag van Amsterdam formuleerde de Europese Conferentie dringende eisen om deze Europese koersverandering te kunnen doorzetten. Centraal staat de opname van een zinvol, bindend en doeltreffend werkgelegenheidshoofdstuk, waarbij volledige werkgelegenheid als essentiële doelstelling voor het Europese beleid wordt vastgelegd. Men moet Europese maatregelen kunnen nemen in de strijd tegen werkloosheid en sociale uitsluiting. En ook de fiscaliteit en het monetair beleid op werkgelegenheid gericht worden. De Verdragstekst moet de lidstaten bovendien aanzetten om hun werkgelegenheidsbeleid te coördineren. Opname van het Sociaal Handvest en het Sociaal Protocol in het Verdrag is een noodzakelijk stap in een Europese strategie die fundamentele sociale rechten voor alle inwoners garandeert, alle vormen van discriminatie verbiedt, actieve participatie en sociaal overleg aanmoedigt, en een duidelijke plaats geeft aan openbare diensten en sociale voorzieningen.

Amsterdam te dicht bij Maastricht

De Top van Amsterdam werd geen succes. Nationale reflexen haalden de bovenhand op het federaal engagement bij de regeringsleiders. De onevenwichten in de Europese constructie zijn nauwelijks bijgestuurd. Het feit dat de Europese instellingen en besluitvormingsprocedures op cruciale domeinen nog steeds communautaire slagkracht missen en de verlamme unanimitaire regel blijft bestaan, maakt dat Amsterdam zeker en vast een herkansing nodig heeft voor kan gedacht worden aan uitbreiding.

Wel zijn er enkele lichtpuntjes die doen hopen dat de eenzijdige EMU-fixatie van Maastricht wat tegengewicht krijgt vanuit sociale hoek. In het sociale beleid kan de opname van het Sociaal Protocol in het Verdrag, de invoering van codecisie en de verwijzing naar sociale en economische rechten een nieuw elan geven aan de Europese actie. Het gelijke-kansenbeleid voor vrouwen en mannen en de strijd tegen sociale uitsluiting krijgen meer armslag.

Toch zijn het vooral de inschrijving van een nieuw werkgelegenheidshoofdstuk en de Verklaring van Amsterdam over groei en werkgelegenheid die verwachtingen scheppen op koerswijziging van Europa na de Top. Met het nieuwe werkgelegenheidshoofdstuk ontstaat eindelijk de kans op een Europese werkgelegenheidsstrategie. De coördinatie van het werkgelegenheidsbeleid van de lidstaten die reeds voorzien was in de Essen-procedure wordt immers niet alleen in het Verdrag verankerd maar wordt ook versterkt. Want naast de reeds voorziene meerjarenplannen van de lidstaten en het gezamenlijk jaarverslag van Raad en Commissie, zijn nu ook werkgelegenheidsrichtsnoeren voorzien waarin de Europese doelstellingen en prioriteiten worden vastgelegd. Er kunnen ook aanbevelingen aan de lidstaten geformuleerd worden om hun werkgelegenheidsbeleid bij te sturen. De Europese Unie kan eindelijk bewijzen dat ze communautaire meerwaarde kan leveren inzake werkgelegenheid.

Maar net op die Europese meerwaarde blijft een serieuze schaduw over Amsterdam hangen. Want werkgelegenheid mag nu wel een gemeenschappelijke Europese zaak geworden zijn, toch ontbreken vele van de noodzakelijke Europese instrumenten. Ook na de Verdragsherziening blijven beslissingen over Europese financiering van werkgelegenheid, fiscale maatregelen en sociale zekerheid het voorwerp van unanieme Raadsbeslissingen, waarbij Parlement en sociale partners slechts aan de zijlijn kunnen toekijken.

Wil de toekomstige Europese werkgelegenheidsstrategie geen hoogmis worden voor meer deregulering en flexibiliteit, dan zijn

nochtans op deze terreinen Europese maatregelen noodzakelijk.

De Verklaring van Brussel over een nieuw sociaal contract voor de Europese Unie werd in Amsterdam duidelijk veel te ambitieus bevonden. De Top van Amsterdam mag dan weliswaar de deur op een kier gezet hebben voor tijdelijke en financieel beperkte stimuleringsmaatregelen voor werkgelegenheid met een communautaire meerwaarde, een moderne vorm van Europees Keynesianisme is zeker niet uit de bus gekomen.

De pogingen van de Franse regering om de realisatie van het Witboek-Delors mogelijk te maken langs nieuwe Europese financieringsinstrumenten en de Europese economieën wat meer zuurstof te bezorgen door de bepalingen van het strenge stabiliteitspact te veranderen, bleven op hardnekkig verzet stuiten van de monetaire hardliners.

Toch boekt Jospin een aantal successen. Bij het opstellen van de economische richtsnoeren zal duidelijker rekening moeten gehouden worden met de werkgelegenheidssituatie. Er komen ook nieuwe Europese middelen voor investeringen: de Europese Investeringsbank kreeg opdracht een actieplan op te stellen waarbij de reserves van de bank gemobiliseerd worden; het EGKS-geld wordt vanaf 2002 ingezet voor reconversie en technologieprojecten. Maar vooral: er zal niet gewacht worden op ratificatie van het Verdrag voor de toepassing van het werkgelegenheidshoofdstuk. Jospin sleept een extra-Top over werkgelegenheid uit de brand.

Het zou erg onverstandig zijn mee te huilen met diegenen die het werkgelegenheidshoofdstuk en de resolutie over groei en werkgelegenheid als een onbenullige gadget naar de prullenmand verwijzen. Het is al te opvallend dat vooral de werkgeversorganisatie UNICE, die zweert bij neo-liberale remedies en van geen Europese werkgelegenheidsstrategie wil weten, de resultaten van Amsterdam op dat vlak minimaliseert.

De verdragsrechtelijke verankering van werk als Europese prioriteit kan een belangrijk hefboomeffect hebben. En de regering van de lidstaten beseffen maar al te goed dat hun engagement om werkgelegenheid stevig bovenaan

de politieke agenda te houden, niet vrijblijvend kan zijn.

Convergentiestress

De afspraken van Amsterdam kregen een eerste test op de extra-Top voor de Werkgelegenheid die in november in Luxemburg werd georganiseerd. Daar kwam het er op aan de nieuwe doelstellingen en instrumenten uit het Verdrag maximaal te gebruiken voor een echte Europese strategie voor werk, die meer is dan een optelsom van goede intenties van de lidstaten.

Geen herhaling dus van de klassieke Toppen sinds Brussel in 1993, waar het Witboek Delors boven de doopvont werd gehouden, maar daarna prompt in plechtige verklaringen werd begraven.

Brood op de plank dus en geen tijd te verliezen. Dat had ook Luxemburgs Eerste Minister Jean-Claude Juncker begrepen. De Ministers van Sociale Zaken en die van Financiën kregen een strak werkschema opgelegd. Het Europese Parlement en de sociale partners werkten in sneltreintempo hun voorstellen uit. Luxemburg moest een werkgelegenheidspact opleveren met boter bij de vis.

De norm die Delors in zijn Witboek lanceerde, de werkloosheid halveren tegen het begin van de 21ste eeuw, kon misschien opnieuw het motto van de Top van Luxemburg worden. Maar dan wel gestoffeerd en onderbouwd met concrete Europese en nationale maatregelen, becijferde en controleerbare doelstellingen en duidelijke, ook Europese, (financiële) engagementen. Op die manier zou een convergentiestress ontstaan vergelijkbaar met die van de EMU.

De Europese Commissie gaf een goede voorzet. Er moet één algemene doelstelling komen: binnen de vijf jaar moet de werkloosheid dalen van 11 procent naar 7 procent en moet de werkgelegenheidsgraad stijgen van 60,4 procent naar 65 procent. Dat veronderstelt 12 miljoen nieuwe jobs, becijfert de Commissie.

Een Europese strategie van "bench-marking" langs sociale criteria moet de neuzen in dezelfde richting zetten en duidelijk maken dat werkgelegenheid ook een Europese zaak is. Daarom vroegen de socialisten in het Europees Parlement dat de algemene doelstelling zou vertaald worden

in sociale convergentiecriteria zoals de verhouding inactieven/actieven, de deelname van risicogroepen op de arbeidsmarkt, de investeringsinspanningen gericht op werk en de uitgaven voor sociale bescherming. De prestaties van de drie best scorende landen zouden als streefnorm dienen voor de anderen. Die hadden immers al bewezen dat die normen ook in de praktijk haalbaar zijn.

De regeringen lieten echter onmiddellijk weten dat een dergelijke Europese ambitie duidelijk te hoog gegrepen was. Vooral de Spaanse conservatieve regering van Aznar tekende radicaal verzet aan tegen Europese globale normen. Maar het kelderen van het Europese cijferwerk deed een zucht van verlichting door de Raad gaan. De nationale verschillen waren te groot, de problemen té uiteenlopend en de statistieken té onbetrouwbaar om werkgelegenheidsrichtsnoeren te kwantificeren op Europees vlak, luidde het.

Feit is, dat de Raad daardoor blijft volhouden dat niet de Europese Unie als dusdanig bevoegd is voor het werkgelegenheidsbeleid en dat zelfs de nationale lidstaten grotendeels afhankelijk zijn van de bedrijven, de algemene economische ontwikkeling en de afspraken tussen de sociale partners. Deze houding staat in merkwaardig contrast met de houding van de Raad inzake de EMU-convergentienormen. Want ook begrotingstekorten, inflatie en rentepeil zijn niet bepaald parameters, waarbij de lidstaten zelf alle instrumenten onder controle hebben. Toch hebben de lidstaten destijds toegestaan dat de Europese Unie kan toezien op het respecteren van die normen en zelfs boetes kan opleggen als de convergentiecriteria niet gehaald worden.

Nationale banenplannen op vier sporen
Natuurlijk creëert men geen werkgelegenheid uitsluitend door Europese normen te stellen. Voor de Europese Commissie moest men die normen bereiken door te werken op vier sporen.

De krachtlijnen van de Europese werkgelegenheidsstrategie, die sinds het Witboek van Delors zijn uitgetekend, blijven daarin wel grotendeels overeind, maar worden overgoten met een opvallend Blair-sausje. Ondernemingszin, arbeidsinzetbaarheid, aanpassingsvermogen en

bevordering van gelijke kansen zijn de slagwoorden voor de nieuwe gemeenschappelijke Europese richtsnoeren. Merkwaardige new-speak die veel wenkbrauwen deed fronsen. De Commissie doet wel lovenswaardige pogingen om deze nieuwe concepten een positieve invulling te geven. Ze durft het zelfs aan om ook hier becijferde gemeenschappelijke doelstellingen te lanceren. De Raad heeft de Europese richtsnoeren voor werkgelegenheid wel overgenomen, maar reduceerde de Europese werkgelegenheidsstrategie in de slottekst grotendeels tot wollige literatuur.

De meeste becijferde doelstellingen sterven een roemloze dood op de Top zelf. Een aangekondigde dood trouwens, want ook de conservatieve fracties in het Europees Parlement bliezen alle concrete objectieven op. Dat de conservatieven in het Europese Parlement het pleit konden winnen, was te wijten aan de onthouding van de Labour-parlementsleden. Een niet te miskennen signaal dat ook Tony Blair niet erg happig was op Europese engagementen. De Britse neologismen waarmee de conclusies van Luxemburg doorspekt zijn, tonen bovendien aan dat ook naar de inhoud van de beslissingen het gewicht van Tony Blair op Europese Toppen vanaf nu niet meer weg te cijferen is.

Europese normen voor werkgelegenheid zijn er dus amper gekomen in Luxemburg. Toch is de convergentiestress niet helemaal van tafel geveegd. Want op basis van de Europese richtsnoeren moeten de lidstaten tegen juni 1998 nationale actieprogramma's neerleggen, die zoveel mogelijk concrete en controleerbare objectieven moeten bevatten op basis van de specifieke situatie van elk land. Die actieprogramma's worden van dan af jaarlijks gecontroleerd en geëvalueerd door de Europese Commissie, die hierover verslag uitbrengt aan de Raad. Dit betekent weliswaar dat werkgelegenheidsbeleid nationaal blijft, maar ook dat er op de vingers van de lidstaten zal gekeken worden. Zij kunnen negatieve commentaren krijgen en zelfs aanbevelingen tot bijsturing.

Opleidings-en/of baangaranties?

Succes boekt de Commissie alvast bij het eerste spoor van de Europese richtsnoeren: de

“arbeidsinzetbaarheidscultuur”.

“Employability” is een magisch begrip dat in het Europese discours opduikt onder impuls van Tony Blair's New Labour. Een nogal vaag containerbegrip dat flexibiliteit moet verzoenen met zekerheid voor de werkzoekenden. Sommigen vrezen dat dit het startschot wordt voor grootscheepse workfare-plannen op Europees vlak, voor verplichte hamburgerjobs zonder veel bekommernis om arbeidsvoorwaarden, lonen en sociale bescherming. Het kan anderzijds ook begrepen worden als een pleidooi voor een actief arbeidsmarktbeleid, waarbij meer geïnvesteerd wordt in opleiding van mensen om hun toekomstkansen op werk veilig te stellen en waarbij belastingen en sociale zekerheidsstelsels arbeidsvriendelijker ingezet worden.

Het wordt dan ook een erg belangrijke uitdaging om dit concept een positieve invulling te geven, onder meer via job- en opleidingsgarantieplannen. Zoals Jacques Delors het in zijn Witboek reeds stelde: het feit dat zoveel jongeren zonder kwalificatie op de arbeidsmarkt belanden en langdurig werkloos worden is een reusachtige verspilling aan menselijk kapitaal. Een positieve vertaling zou kunnen bestaan in een Europees engagement om aan elke jongere die langer dan zes maanden werkloos is een opleiding of een (tijdelijke) job in overheidsdienst of in de privé-sector aan te bieden. Hetzelfde zou kunnen gebeuren voor langdurig werklozen. Verschillende landen zoals Denemarken, Nederland, Frankrijk en Ierland hebben trouwens al een voorzichtige aanzet gedaan naar een dergelijk concept.

De Europese Commissie wil voor alle werklozen opleidings- en jobgaranties. Voor jongeren voordat zij een half jaar werkloos worden; voor volwassenen is dit één jaar. Op vijf jaar tijd moet een kwart van de werklozen een opleiding krijgen. Nu is het Europese gemiddelde amper 10 procent. Tegelijkertijd moeten de lidstaten het aantal jongeren dat de school verlaat zonder erkende beroepskwalificatie halveren. De kansen op een job zijn immers nagenoeg nihil voor de 10 procent jongeren zonder diploma in de Europese Unie.

In de laatste rechte lijn van de Top slaagde

Kohl er in om de ambities voor werklozen in opleiding terug te schroeven. Ook de halvering van het aantal voortijdige schoolverlaters sneuvelde. Maar de engagementen voor een tweede kans voor jonge en volwassen werklozen bleven overeind. Aznar kreeg wel een uitzonderingsbehandeling omwille van de torenhoge werkloosheid in Spanje. De Raad vindt zelfs dat deze preventieve maatregelen moeten gecombineerd worden met herintredingsmaatregelen voor langdurig werklozen, al zijn hier geen concrete doelstellingen te vinden. Om de job- en opleidingsgaranties te realiseren doet de Raad terecht ook een beroep op de sociale partners.

Het Belgisch debat over deze Luxemburgse afspraken toont alvast waar de gevaren zitten: opleiding mag dan al noodzakelijk zijn voor werklozen die een tweede kans verdienen; zonder (minstens tijdelijke) jobgaranties raken ze verzeild in een uitzichtloze "opleidingsval".

Uitkeringen afhankelijk maken van verplichte opleiding is niet alleen sociaal onaanvaardbaar, het is bovendien een erg onrendabele en dure grap, die alleen het geweten van de regeringen kan sussen. Het Europees Parlement heeft van meet af aan gesteld dat opleidingsplicht ook jobgaranties veronderstelt. De Vlaamse socialisten hebben dat onlangs herhaald tegenover de uitlatingen van Dehaene.

Dat maakt meteen de uitdaging duidelijk van de Europese afspraken voor het Belgische en Vlaamse beleid. Niet alleen moeten de opleidingsspanningen drastisch omhoog (momenteel krijgt zowat 14 procent van de Vlaamse werklozen een opleiding), bovendien moeten de werkgevers in sociale akkoorden hun engagementen van de Luxemburg-strategie hard maken via jobgaranties, via leercontracten, stages en werkervaringsplaatsen. Als dat niet lukt, moet er veel geld vrijgemaakt worden voor jobs bij de overheid, zoals de Franse regering onlangs besliste. Als de afspraken van Luxemburg er zouden toe leiden dat alle jonge en langdurig werklozen niet alleen een opleiding maar ook een degelijke job kunnen verwachten, dan is deze werkgelegenheidstop een succes geweest.

Werktijdverkorting wordt geen Europees thema. Veel minder duidelijk waren de Luxemburgse afspraken over de overige Europese richtsnoeren.

Europa moet een nieuwe ondernemerscultuur scheppen, zegt de tekst in een tweede spoor. Ondernemingszin en nieuwe jobs verwacht de Europese Raad vooral van KMO's, voor wie de administratieve procedures vereenvoudigd moeten worden, de aanwervingskosten naar beneden moeten en de markten van durfkapitaal moeten ontwikkeld worden.

Lokale besturen moeten werk maken van dienstverlening in nieuwe sectoren en van sociale economie. Nieuwe technologieën en innovatie zijn essentieel voor duurzame ontwikkeling. De Europese Commissie had daarom voorgesteld om de uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling in alle lidstaten aanzienlijk op te trekken, zodat het Europese gemiddelde zou stijgen van 1,9 procent van het BBP naar 2,5 procent.

Een terecht voorstel, want de publieke uitgaven voor innovatie in de lidstaten zijn door de bezuinigingen tot een historisch dieptepunt gedaald. Zoals gezegd, schrapte de Raad ook deze norm uit de slotteksten.

Natuurlijk deed Luxemburg ook uitspraken over lastenverlaging. Het belastingstelsel moet werkgelegenheidsvriendelijker, stelt de tekst. De langetermijntrend van steeds hogere belastingen en heffingen op arbeid moet worden gekeerd. Terecht, want van 35 procent in 1980 zijn die lasten in 1995 gestegen tot 42 procent, terwijl de belastingen op kapitaal aan hetzelfde ritme zijn gedaald. De Top pleit dus voor een geleidelijke verlaging van de belasting op arbeid en van de indirecte loonkosten — vooral op laaggeschoold en laagbetaald werk. Die operatie mag wel de gezondmaking van de openbare financiën niet schaden en evenmin het financieel evenwicht van de sociale zekerheidsstelsels op de helling zetten. Vooral België heeft in de eindrace van de onderhandelingen gehamerd op het belang van de sociale zekerheid.

Daardoor zijn alvast garanties ingebouwd tegen onverantwoorde lastenverlagingen op vraag van de werkgever. Maar het blijft natuurlijk bijzonder hypocriet op Europees vlak afspraken te maken over verlaagde loonlasten zonder

gelijktijdig het licht op groen te zetten voor alternatieve financieringsvormen voor de sociale zekerheid. De langbesproken CO2-energieheffing zit al jaren geblokkeerd; over een vermogensbelasting wordt nog niet eens gediscussieerd op Europees vlak. Zelfs het voorstel van het Europees Parlement om een laag BTW-tarief in te voeren voor arbeidsintensieve diensten, wat de sociale economie een serieuze impuls had kunnen geven, kon niet op het fiat van de Raad rekenen. De fiscale hete brij wordt dus doorgeschoven naar later.

Ook over het derde spoor — het aanpassingsvermogen van de ondernemingen en van hun werkgevers aanmoedigen — hangt een dichte mist.

Arbeidstijdverkorting, beperking van overuren, deeltijdwerk, levenslang leren en loopbaanonderbreking, al dan niet in combinatie met een meer flexibele arbeidsorganisatie in de sectoren en de bedrijven, zijn themata waar de Raad de bal in het kamp van de sociale partners speelt. Deels terecht natuurlijk. Alleen onderhandelde arbeidstijdverkorting kan leiden tot meer jobs. Anderzijds is dit wel een streep door de rekening van de socialisten in sommige Europese landen die werktijdverkorting ook op de Europese agenda willen.

Zowel in Italië als in Frankrijk staan de 35 uren in de politieke schijnwerpers. In België lanceren socialisten, vakbonden en progressieve bewegingen een offensief rond de vierdagenweek en de 32 uren. De voormalige Franse socialistische premier Rocard heeft in het Europees Parlement een meerderheid gevonden voor zijn voorstel om drastische werktijdverkorting te stimuleren via de sociale bijdragen, om het mogelijke loonverlies van werknemers te compenseren en te vermijden dat de meerkost voor de bedrijven te hoog oploopt.

Het Europees Parlement had bovendien voorgesteld om overuren te compenseren via een tijdskrediet dat mensen het recht geeft om hun werktijdverkorting bijeen te sparen.

Maar de Top van Luxemburg vond arbeidsherverdeling duidelijk geen Europees thema. Zelfs de eis van het Europees Vakverbond om de Europese richtlijn over de arbeidstijd te

herzien en de maximale werktijd (overuren inbegrepen) van 48 naar 44 uren terug te brengen, vond in hun ogen geen genade. Op Europees vlak moet op korte termijn niet veel verwacht worden van onderhandelingen door de sociale partners over dit thema. Na een bescheiden aanzet met het akkoord over ouderschapsverlof en een mislukte poging om meer zekerheid te geven aan mensen met atypische contracten, houdt UNICE dit luik van de Europese werkgelegenheidsstrategie voor bekeken. Een doorbraak inzake werktijdverkorting zal dus van de kant van de lidstaten moeten komen.

Tenslotte had de Top nog een aantal afspraken in petto over het gelijke-kansenbeleid. De kloof tussen mannen en vrouwen moet gedicht worden; de combinatie van werk en gezin moet vergemakkelijkt worden en gehandicapten moeten terecht kunnen op de arbeidsmarkt.

De goede ideeën over kinderopvang, herintrede van vrouwen, verzorging van afhankelijke personen en roldeurbrekkende opleiding, krijgen echter geen harde waarborgen mee. De suggestie van de Europese Commissie om de kloof te halveren binnen de vijf jaar, moest er ook aan geloven.

Koken kost geld

Tegen alle verwachtingen in komt de Europese Top met duidelijke financiële engagementen over de brug, die veel groter zijn dan in Amsterdam beloofd. Terecht overigens, want de Europese motor was al een aantal jaren geleden stilgevallen.

Het voortduren van de werkloosheid in de Europese Unie is grotendeels te wijten aan het loslaten van het groeibeleid. De meeste lidstaten zullen volgend jaar aan de convergentiecriteria voldoen. Er komt dus enige budgettaire ruimte vrij, die maximaal moet kunnen gebruikt worden voor werkgelegenheid. Deze beleidsruimte zal in de komende jaren nochtans door de handrem van het stabiliteitspact té beperkt blijven om de Europese economie voldoende nieuwe zuurstof te bezorgen.

Ook de afspraken van de Top van Luxemburg kosten geld, tenminste als men de werkgelegenheidsstrategie niet wil vertalen in dereguleringsmaatregelen en hamburgerjobs. Er

moesten dus ook Europese middelen komen om de afspraken van de Top financieel te onderbouwen. Dat was alvast een eis van het Europese Parlement. Want veel enthousiasme voor een nieuwe discussieronde over Euro-leningen, zoals voorzien in het Witboek Delors, moest van de Raad niet verwacht worden. En ook de Europese Commissie, die de katers van het Delors-avontuur en het Vertrouwenspact-Santer nog niet verwerkt had, zweeg in alle talen over vers Europees geld. Er was dan ook veel scepsis over het in Amsterdam aangekondigde speciaal actieprogramma, dat de Europese Investeringsbank moest uitwerken. Ten onrechte, blijkt achteraf.

De Europese Top maakt een bedrag van 10 miljard ECU nieuwe leningen van de Europese Investeringsbank (EIB) mogelijk, waardoor een totale investering van meer dan 30 miljard ECU, zo'n slordige 1.200 miljard BEF, kan gefinancierd worden. Bovendien overweegt de EIB een nieuwe kapitaalverhoging waardoor haar leningscapaciteit nog kan stijgen. Ook de oriëntatie van de leningen gaat de goede kant uit: naast de transeuropese netwerken komt er ook een speciaal loket voor KMO's en geld voor de financiering van onderwijs, gezondheidszorg, stedelijke renovatie en milieubescherming.

Het Europese Parlement doet ook een Europese duits in het investeringszakje: 18 miljard BEF wordt over drie jaar op de Europese begroting vrijgemaakt voor een speciale begrotingslijn voor werkgelegenheid.

Al bij al levert Luxemburg veel meer Europees geld dan ooit verwacht, al moeten de nationale banenplannen grotendeels gefinancierd worden vanuit de beschikbare marges van de nationale budgetten. Een engagement van de lidstaten om de nationale beleidsruimte hoofdzakelijk voor werk te gebruiken, is er echter niet gekomen.

Te weinig Europa

Luxemburg is al bij al een bescheiden trendbreuk ten opzichte van het verleden voor wat betreft de Europese politiek ten aanzien van werkgelegenheid. Voor echte Europese werkloosheidsnormen was er (nog?) geen animo. De conver-

gentiedruk wordt wel opgevoerd langs een verfijnde coördinatie-strategie van nationale werkgelegenheidsplannen. In het Europees Parlement wordt alvast nagedacht over hoe de Europese structuurfondsen zouden kunnen gebruikt worden om slechte leerlingen in de Europese klas terecht te wijzen en vlijtige landen te belonen. Al is dat een erg omstreden denkspiste.

De job- en opleidingsgaranties voor werklozen zijn een hoopgevende start naar meer duidelijke Europese afspraken, tenminste indien de lidstaten dit positief invullen en geen workfare-plannen doorduwen. Maar de rest van de "Europese" richtsnoeren laten mij achter met erg tegenstrijdige gevoelens. Te weinig en vooral te weinig Europees.

Vooraf rond arbeidstijdverkorting, sociale bescherming en fiscaliteit heeft deze Top forfait gegeven. Essentieel Europese problemen worden — handig maar hypocriet — teruggespeeld naar de nationale agenda's. Natuurlijk is deze Top slechts de start, en niet het eindpunt van de Europese strijd tegen de werkloosheid. Bovendien moeten op de Top van december een aantal essentiële knopen doorgehakt worden.

Over fiscaliteit bijvoorbeeld, waar de Montigroep niet alleen een gedragscode heeft voorgesteld voor vennootschapsbelastingen die coördinatiecentra, ruling en andere gadgets van fiscale dumping aan banden moet leggen, maar bovendien ook aanstuurt op minimumregels met betrekking tot inkomsten uit kapitaal en een aantal BTW-problemen wil regelen. Alhoewel de ECOFIN-Raad al aardig wat water in de Luxemburgse wijn heeft gegoten (de waterdragers moeten trouwens zowel in Nederland als in Luxemburg gezocht worden), is het toch duidelijk dat ook de lidstaten voelen dat het fiscale water hen tot de lippen staat. Het is een eeuwig probleem in de Europese Unie dat er over fiscaliteit nog altijd unanimititeit moet bereikt worden, vóór er om het even welke bescheiden stap gezet kan worden.

Ook over het Europese economisch beleid, dat een werkgelegenheids- en groeigerichte strategie van het Europa na de EURO moet uittekenen, moet op de tweede Luxemburgse Top meer duidelijkheid komen. Dat rendez-vous zal Jospin

zeker niet missen.

Maar toch laat de Luxemburgse werkgelegenheidstop een wrange smaak achter. Ondanks de zeer intensieve voorbereidingen, vooral aan de kant van de socialistische familie in Europa, lijkt de marslijn allesbehalve duidelijk. De overwegend conservatieve koers van Kohl — met in zijn zog de Spaanse regering Aznar, die zich geroepen voelt om de stijl van Major en Thatcher te kopiëren — krijgt te weinig tegengas van de Europese sociaal-democratie in een gezamenlijke Europese strategie. Dat is gedeeltelijk te wijten aan het feit dat de werkgelegenheidstop te vroeg kwam na Amsterdam en na de verkiezingen in Frankrijk. Anderzijds is er Tony Blair. Momenteel is Blair in eigen land nog de reddende engel die het Verenigd Koninkrijk uit het sociaal kerkhof

moet loodsen. Maar binnen de Europese socialistische familie is hij zowel een charmerende nieuwkomer als een Europese stoorzender. Dat er een hemelsbreed verschil is tussen New Labour en het socialisme van Jospin, is niemand ontgaan. Toch is het gebrek aan eensgezindheid binnen “progressief” Europa niet uitsluitend op rekening van Blair te schrijven. Socialisten in diverse landen van Europa zijn nog té sterk begaan met eigen nationale agenda’s. Hetzelfde geldt trouwens voor de vakbeweging en voor de civiele maatschappij. Er zal dus nog een hartig woordje moeten gediscussieerd worden — ook binnen progressieve kringen — voor we één gemeenschappelijke strategie hebben voor een sociaal Europa.

